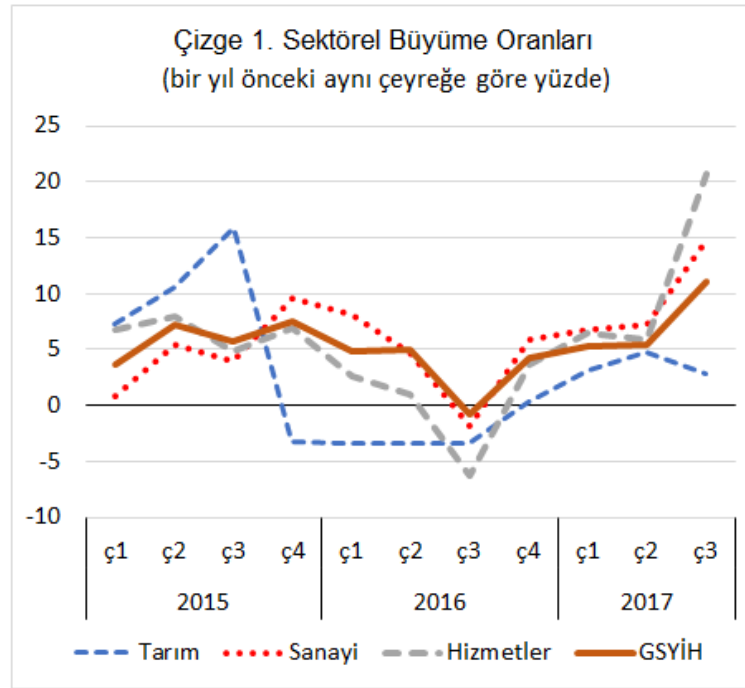

Avrasya Ekonomi Politikaları Danışmanlığı

2017 Yılı Üçüncü Çeyreği Ulusal Gelir Tahminleri Üzerine Bir Değerlendirme

Geçen hafta TÜİK tarafından yayınlanan “Dönemsel Gayrisafi Yurt İçi Hasıla, III. Çeyrek: Temmuz - Eylül, 2017”¹ bültenine göre, gayrisafi yurtiçi hasıla üçüncü çeyrek ilk tahmini; zincirlenmiş hacim endeksi olarak (2009=100), 2017 yılının üçüncü çeyreğinde bir önceki yılın aynı çeyreğine göre yüzde 11,1 arttı. Hükümet, bu oranı “dünyanın en hızlı büyüyen ülkesiyiz” diye satmaya kalkarken, birçok yorumcu da bu verilerde gördükleri sorunları ortaya koydu.

Bir önceki yılı aynı dönemine göre hesaplanan büyüme hızının olağandan daha yüksek olmasının birinci açıklaması, 2016 yılının Temmuz ayındaki darbe kalkışmasının yarattığı yavaşlamanın neden olduğu baz etkisi olarak gösterilmektedir. Gerçekten 2015 yılının üçüncü çeyreğinde, inşaat dışındaki bütün sektörlerde katma değer azalırken, GSYİH yüzde 0.8 oranında küçülmüştür. Ancak 2016 yılının diğer çeyreklerine bakarak baz etkisinin yüzde 4-5 dolaylarında olduğunu varsayabiliriz. (Çizge 1) Zaten takvim etkisinden arındırılmış serilerdeki artış oranı yüzde 9,6 olarak verilmektedir.

Kaynak: TÜİK

¹ <http://www.tuik.gov.tr/HbGetirHTML.do?id=24569>

Ulusal gelir hesapları ile ilgili kaygılardan ikincisi, bir yıldır uygulanan yeni hesaplama yönetiminde ya da işlemlerde yapılabilecek olası yanlışlardır. Bu dönemde kurlardaki büyük ölçülü değişimler de zincirlenmiş endeks hesaplarında yanlışlıklara yol açmış olabilir.

Ulusal gelir hesaplarının bileşenlerini, o sektörlerle ya da konulara ilişkin göstergelerle karşılaştırılınca, yanıltıcı sonuçlara ulaşılmaktadır. Örneğin, imalat sanayinde katma değer tahminlerinin büyüme hızı ile yine TÜİK tarafından yayınlanan imalat sanayi üretim endeksi ile karşılaştırılması, üretim endeksinin yüzde 10 artmasına karşılık katma değerın yüzde 14.8 oranında büyüdüğünü göstermektedir. Doğal olarak, her zaman üretim değeri ve katma değeri aynı hızda artmaları beklenemez. Ancak bu boyuttaki farklar, üretimin yapısında (emeğin ve sermayenin paylarının girdi payına göre oranlarının) önemli ölçülerde ve uzunca bir dönemde değişmesi sonucu ortaya çıkabilir. (Çizge 2)

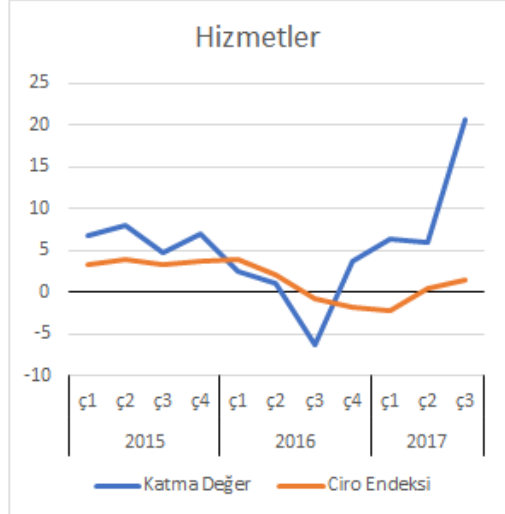
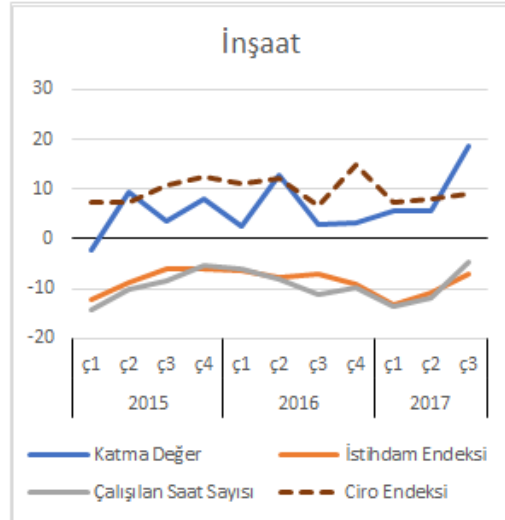
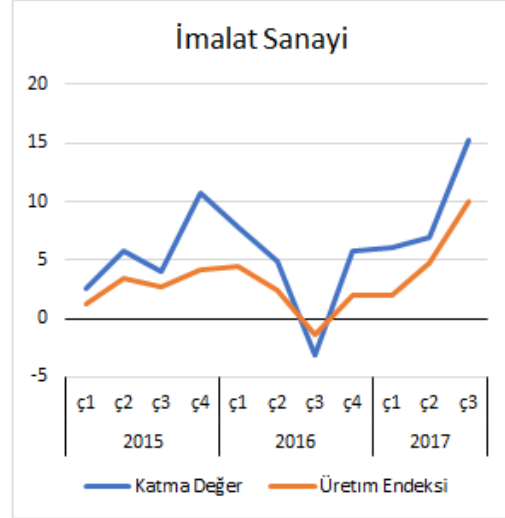
Benzer biçimde, inşaat sektörü katma değerindeki artış oranı ile enflasyondan arındırılmış inşaat sektörü ciro endeksinin artış oranları büyük farklar göstermektedir. İnşaat sektörü girdi endeksleri, istihdam ve çalışılan saat serilerinde düşme gösterirken, katma değerın yüzde 18,7 oranında artışını anlamak güçtür.

Hizmetler sektöründe yüzde 20 artışı da yine TÜİK tarafından yayınlanan ciro endeksindeki yüzde 1,5'lik artışla karşılaştırınca, izlenen yöntem ya da uygulanan işlemler kaygı uyandırmaktadır.

Anlaşılması en güç olan veri ise, cari fiyatlarla yüzde 23,9, hacim olarak da yüzde 11,7 artan özel tüketimdir. (Çizelge 3) Kabaca bu, Temmuz-Eylül aylarında özel tüketim harcamalarının bir önceki yıla göre dörtte bir artması anlamına gelmektedir. Yayınlanan özel tüketim verisi, yalnızca yerleşik hane halklarının tüketimini kapsadığı için turizm gelirlerindeki artıştan etkilenmemiş olması gerekir. Aynı dönemdeki tüketim malları ithalatındaki yüzde 7,7 oranındaki artış da, özel tüketimdeki bu denli bir artış oranını desteklemekten uzaktır.

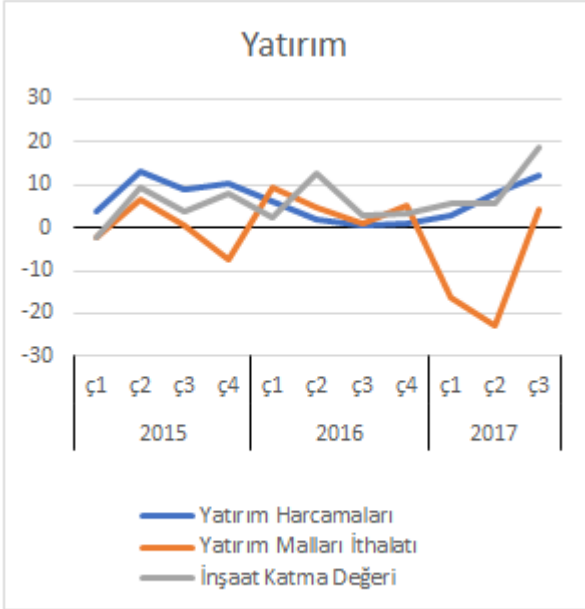
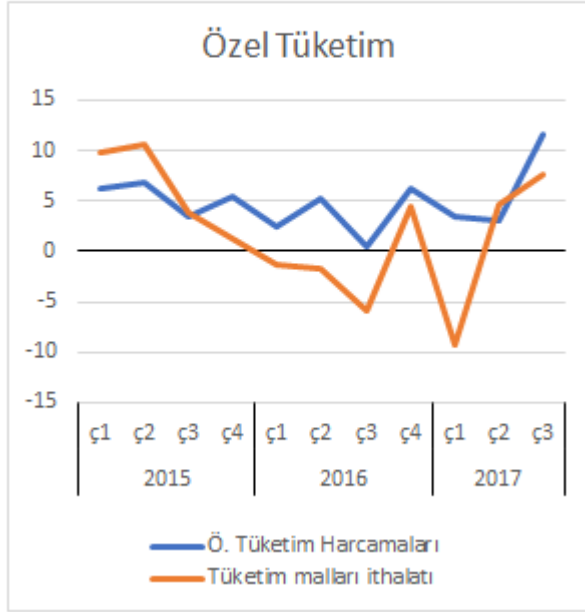
Yatırımlar için de benzer kaygılar geçerlidir. Bir an için inşaat katma değeri büyümesini gerçek kabul etsek bile,

Çizge 2. Büyüme Oranları ve Göstergeler (bir önceki yılın aynı dönemine göre, yüzde)

Kaynak: TÜİK

Çizge 3. Harcamalar ve Göstergeleri
(bir önceki yılın aynı dönemine göre, yüzde)

Kaynak. TÜİK

hem eski, hem de yeni yöntemle hazırlanmış dizileri yayınlamaya devam eder. Böylece, araştırmacılar yeni yöntemle gelen değişiklikleri saptama olanağına kavuşur. TÜİK'in bu geleneği izlemesi de kurumun kredibilitesini artıracak bir adım olacaktır.

yatırım malları ithalat miktarlarındaki büyüme oranı, 3. çeyrekte yatırımların yapısında (makina-teçhizat/inşaat) büyük değişiklik olduğunun varsayılmasını gerektirir.

Ulusal gelir verilerini incelerken, bu verilerin emek verimliliği konusunda ne sonuçlar verdiğiine bakmakta yarar var.

Tarım dışında bütün sektörlerde emek verimliliğinin (çalışan kişi başına yaratılan katma değer) 3. çeyrekte aniden yüzde 10'un üzerinde artmasını açıklamak güçtür. (Çizge 4)

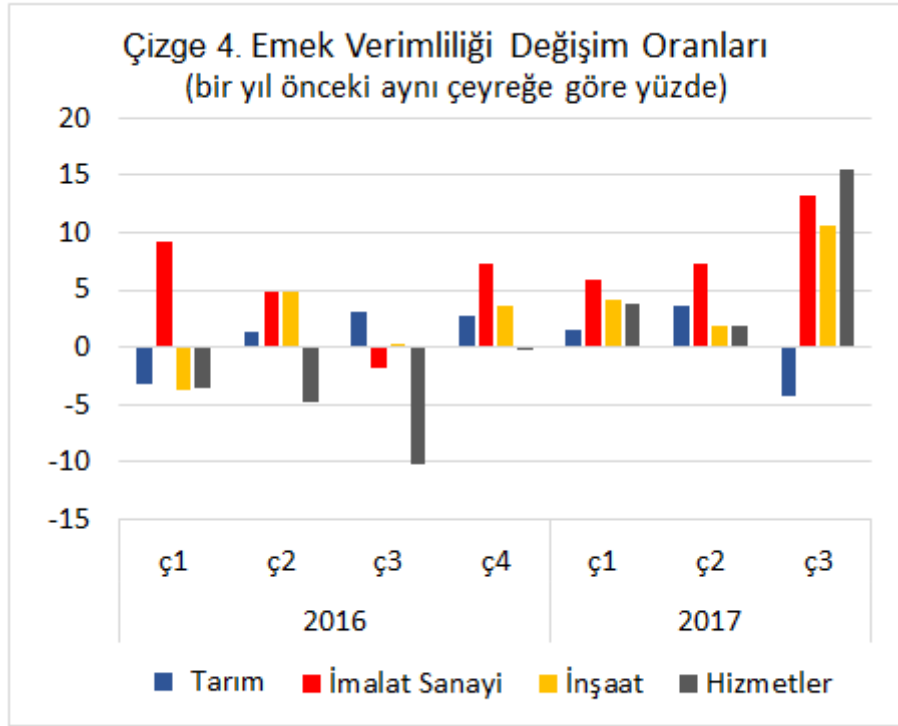
2017/16 Ç3 % Büyüme

	İstihdam	Katma Değer
Tarım	4.3	2.8
Sanayi	4.1	14.7
Hizmetler	4.5	13.3

İmalat sanayinde kapasite kullanım oranlarının 2016 3. çeyrekte yüzde 77,4'den 2017 yılının aynı çeyreğinde yüzde 78,8'e yükselmesi bu denli bir verimlilik artışını desteklememektedir.

Ulusal gelir dizilerini başka birçok göstereyle de karşılaştırıp bu örnekleri artırabiliriz. Ama hem kuramsal, hem de mantıksal olarak bu istatistiklerde sorunlar olduğu sonucunu değiştirmeyecektir.

Geçen yıl eski yöntemden ESA-2010'a geçerken duyduğumuz kaygıları belirtmiştik. 2017 Ç3 tahminleri bu kaygıların ne denli yerinde olduğunu göstermektedir. Birçok ülkenin istatistik kurumları, yöntem değişikliği yaptıkları zaman belirli bir süre,

Kaynak: TÜİK

17 Aralık 2017

Avrasya Ekonomi Politikaları Danışmanlığı

Eurasia Policy Associates

www.eurasiapolicy.com

@eurasiapolicy